

Rondvlucht Fokker boven Haarlem

31 augustus 1911

A.H.C. (Anthony) Fokker, geboren op 6 april 1890 te Blitar op Java, kwam op 4-jarige leeftijd naar Haarlem, waar hij met hangen en wurgen een schoolopleiding volgde. Hij was toen al zo geïnteresseerd in technische zaken dat de 'normale' lessen aan hem voorbij gingen. Via een mislukte uitvinding (anti-plofband), die kort daarvoor al door iemand anders was ontwikkeld, kwam hij in opleiding bij een autovakschool in Mainz. Daar werd tevens een cursus voor vliegtuigconstructeur en aviateur verzorgd. Hier voelde hij zich geheel thuis en hij ontwikkelde zich als de technicus die in later jaren zoveel beroemde vliegtuigen zou lanceren.

Fokker in Haarlem

Met een eigen constructie begon hij zich het vliegen eigen te maken, en ook dat zou hij op schitterende wijze volbrengen. Op 16 mei 1911 legde hij met goed resultaat op het terrein Der Grosse Sand te Gonsenheim bij Mainz de proeven af voor het vliegbrevet. Op 7 juni werd hem dat verstrekt en hij was hiermee de 88ste brevethouder van Duitsland. Bovendien was hij de tweede Nederlander die de zwaardere brevetproeven had afgelegd. Als bijzonderheid moge nog gelden dat hij een eigen constructie vloog, die hij een dag of tien tevoren voor het eerst had beproefd. Dit bericht vond ook zijn weg naar Haarlem, waar het bestuur van de Vereniging Koninginnedag op de gedachte kwam om deze stadgenoot uit te nodigen voor het geven van vliegdemonstraties. Koninginnedag werd toen nog op 31 augustus gehouden. Op het programma kwam hij tussen de wedrennen voor pony's en de cake-walk te staan. Fokker had geen hoge eisen gesteld. Hij had zijn medewerking toegezegd tegen onkostenvergoeding. Het bestuur van de vereniging was erg in haar nopjes met Fokkers toezegging en plaatste enkele dagen van tevoren grote advertenties in de plaatselijke dagbladen, waarin met veel tam- tam de vliegdemonstratie op het feestterrein te Schoten, achter het huis ter Spijt aan de Kleverlaan werd aangekondigd.

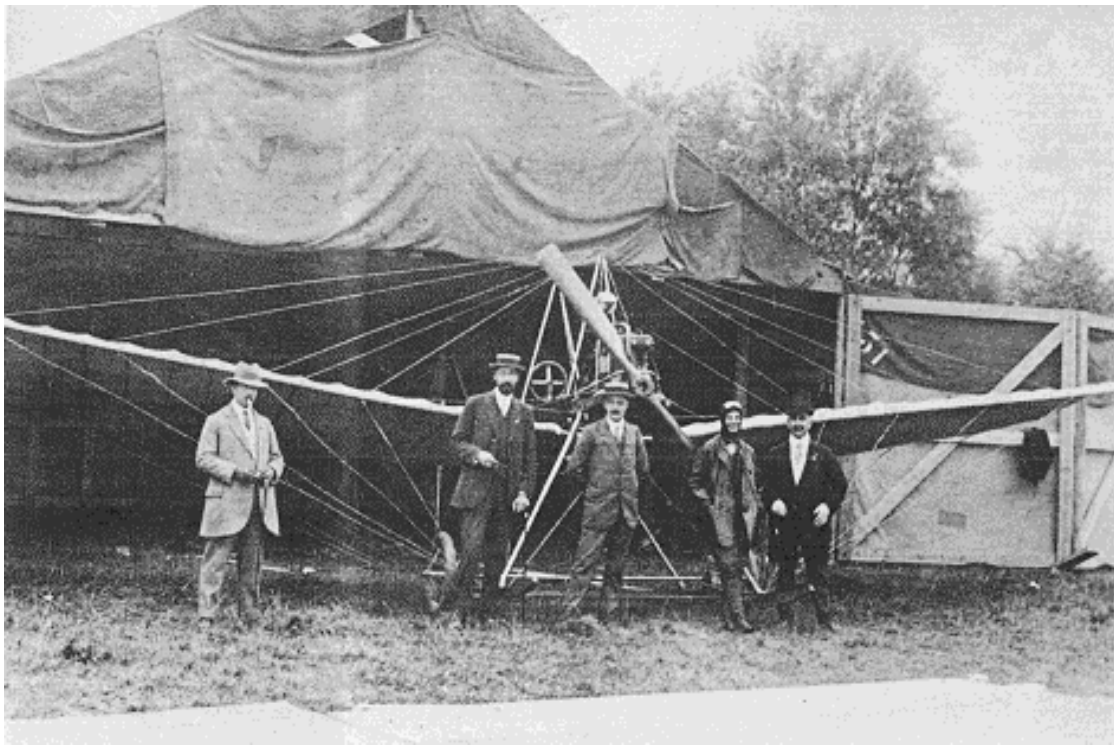
Feestelijke gezelligheid aan de Kleverlaan, augustus 1911.

In het plantsoen aan het Santpoorterplein ligt nu een kleine gedenksteen die herinnert aan deze demonstratievlucht. Deze steen werd op 31 augustus 1961, vijftig jaar na data, in het bijzijn van vele genodigden officieel onthuld. Gelijktijdig werd een tentoonstelling gehouden in de Vleeshal.

De onthulling van de gedenksteen, augustus 1961, vijftig jaar na de vlucht.

Toen Fokker het terrein in Haarlem inspecteerde, maakte hij bijna meteen rechtsomkeert! Niet alleen was het terrein door sloten doorsneden, maar bovendien had de politie bepalingen voor het vliegterrein uitgegeven. Het woord 'bepalingen' werd in die zin letterlijk genomen dat, om het publiek te beschermen, hoge palen op 4 m afstand van elkaar om het veld moesten verrijzen 'waarover en -achter niet gevlogen mocht worden'. Misschien had de verantwoordelijke politieman het 'vliegen als ene vogel' wat al te letterlijk genomen, maar Fokker maakte terecht bezwaar en de discussies voerden zover dat het comité al toespelingen begon te maken op 'twijfelachtige vliegekunde'. Toen de leden ervan echter Fokker eenmaal hadden zien vliegen, moesten ze toegeven dat ze niet voor niets zoveel geld hadden uitgegeven. De demonstraties, zouden behalve op Koninginnedag ook nog op de eerste dagen van september werden uitgevoerd.

Een altijd glunderende Fokker met de organisatoren, Haarlem, augustus/september 1911.

Op de eerste dag maakte Fokker een korte maar geslaagde vlucht. Hij had daarvoor, met zijn mecaniciens de hele dag aan zijn machine zitten sleutelen. Tegen half zeven 's avonds verscheen hij met zijn toestel op het terrein en zette het in de startpositie.

Een verslaggever van De Oprechte Haarlemsche Courant beschreef het als volgt:

Plotseling trok het aanslaan van de motor en den dichte benzinedamp de aandacht en deed de menschen bij tientallen naar buiten snellen. Langs de Kleverlaan en den Kleverparkweg, In Santpoorter- en Velsersstraat, zelfs hier en daar op de huizen sloegen velen met belangstelling het schouwspel gade, toen eensklaps het toestel – 't was juist vijf minuten voor half zeven – zich in beweging zette en het terrein afhuppelde in de richting van de Kleverlaan. Hij verhief zich niet van den grond, keerde aan het einde om en bleef toen stilstaan. Men zag Fokker het toestel verlaten, iets nazien, het weer bestijgen en opnieuw in beweging brengen. Bij den hangar keerde het opnieuw. Zijn vrienden en helpers snelden toe, boden de behulpzame hand, trokken een paar der palen, die het vliegterrein afsluiten, uit den grond en.....even voor zeven uur werd opnieuw de motor aangezet. Regelmatig sloeg hij aan. Weer bewoog het toestel zich en verhief zich nu met een sierlijke bocht van den grond, onder donderend gejuich en geestdriftig gewuif van alle zijden. In grote bochten zweefde Fokker ter hoogte van 80 meter over het terrein met zekere zwenkingen, prachtig in de bochten hellend, de grote stabiliteit van zijn toestel bewijzend.

Na ongeveer drie minuten in de lucht, landde Fokker met zijn toestel en taxiede zijn "Goedecker" naar de beschermende hangar, waar hij in gereedheid werd gebracht voor zijn tocht die de volgende dag moest plaatsvinden. Deze vlucht is vele Haarlemmers bijgebleven, want Fokker had de euvele moed om met zijn toestel een rondje boven de binnenstad om de Bavo te maken.

Deze korte maar spectaculaire tocht beschreef een journalist als volgt:

Gistermiddag laat is 't gebeurd, dat in de avondlucht die zich welfde over den grijzen Sint Bavo op de Groote Markt plotseling een eenzaam man kwam aanvaren, een man uit het noorden, gekomen op den rug van een blankvleugeligen luchtvoegel. Heeft 't windwakende haantje, dat er gloeiend-goud stond in de gouden stralen van de ondergaande zon, niet een

ogenblik zijn winden vergeten om een slag rond te draaien uit pure verbazing?; en is de oude grijsaard, die al eeuwenlang te dromen staat bovenuit het dakengewirrel en 't nog lagere menschengeroes beneden, niet plots wakker geschrikt en heeft hij niet, al is 't een oogenblik maar, zijn Damiaten klokjes gebengeld van verrassing, toen daar over zijn hoofd heen, wel driehonderd meter en bovenuit die vreemde vlinder opdoemde?

Fokker vliegt om de Sint Bavo.

Fokker had een prestatie van formaat geleverd. Zijn vliegtuig dat bij Goedecker was gebouwd, had een lengte van 7,30 meter en de spanwijdte van de vleugels was 11 meter. De vleugels werden op spanning gehouden door kabels, die met de romp waren verbonden. Daardoor leek het net alsof de 'aviateur' als een spin in zijn web zat. Fokker kreeg als dank voor zijn optreden van de organisatoren, behalve de afgesproken onkostenvergoeding en de gebruikelijke kransen, een fiets die rijkelijk met bloemen als vliegtuig was versierd.

Huldiging van Fokker te Haarlem, september 1911.

Vereeniging Koninginnedag FEESTELIJKHEDEN

te geven bij gelegenheid van ons verjaardag van
H. M. DE KONINGIN
op 31 Augustus en 1, 2 en 3 September 1911.

31 AUGUSTUS
FEEST-CONCERT in de Grootte of St. Bavo-Kerk
Aanvang 1½ uur.

Solisten: Meneer I. WEIJNS—Ter Weide, de heer LOUIS ROBERT,
Gemengd Koor „Ouder Ons“, Directeur: de heer H. PIELAGE.

GROOT MIDDAGFEEST
op het Feestterrein aan de Kievelaan. (Grooten Salter Sp.)
Aanvang 3 uur. **CONCERT en WEDRENNEN** op de korte baan voor
Pauze en Gymnastieken. NA AFLOOP

VLEGDEMONSTRATIE
door den aviateur den heer A. H. G. FONKE.
Kermisvermakelikheden, o.a. Het Vroelike Rad van het Oud-Hollandsch
Marktplaats Amsterdam, Stoomcarroussel, Cade-Wijk, Belgisch-
kraan, Cabaret Artistiek, De Tooverbrug, Het levende Natelpil, enz.

GROOT AVONDFEEST
Aanvang 8 uur.
Kermesse d'été op het à giorno verlicht feestterrein,
Bul-Champêtre, Ommegeangen op het feestterrein, Bioscoopvoorstelling.
Tot slot **SCHITTEREND VUURWERK.**

1 SEPTEMBER.
MIDDAGFEEST. Kermisvermakelikheden.
Geopend te 12 uur.
Ballonwedstrijd — Concert 3 uur.
VLEGDEMONSTRATIE.
Des avonds Kermesse d'été, Feestverlichting, enz. enz.

2 SEPTEMBER.
MIDDAGFEEST. Kermisvermakelikheden
Geopend 12 uur.
CONCOURS HIPPIQUE
Aanvang 2 uur
voor Eenpaassen Leedbouwparden en Eenpaassen toebehoorende
aan particulieren en **KLEIN SPRINGCONCOURS.**

VLEGDEMONSTRATIE.
Des avonds
Kermesse d'été, Bioscoopvoorstelling, Italiaansche Nacht, Bul-Champêtre, enz.

3 SEPTEMBER.
Middagfeest. — **Groot Concours Hippique.**
Aanvang 2 uur.
Concours schoone Rijden, Concours voor Eenpaassen toebehoorende
aan particulieren. **GROOT SPRINGCONCOURS.**

Matinée,
aangeboden door de Muziekvereniging „HARMONIE“
waars-Directeur de heer J. POET.
VLEGDEMONSTRATIE.

VEREENIGING KONINGINEDAG. FEESTELIJKHEDEN

te geven bij gelegenheid van den verjaardag van
H. M. DE KONINGIN,
op 31 Augustus en 1, 2 en 3 September 1911.

31 AUGUSTUS.
Feest-Concert in de Grootte of St. Bavo Kerk,
Aanvang 1½ uur.

Solisten: Meneer I. WEIJNS—Ter Weide, de heer LOUIS ROBERT,
Gemengd Koor „Ouder Ons“, Directeur: de heer H. PIELAGE.

GROOT MIDDAGFEEST
op het Feestterrein aan de Kievelaan (Grooten Salter Sp.)
Aanvang 3 uur. **CONCERT en WEDRENNEN** op de korte baan voor
Pauze en Gymnastieken. NA AFLOOP

VLEGDEMONSTRATIE
door den Aviateur A. H. G. FONKE.
Kermisvermakelikheden, o.a. Het Vroelike Rad van het Oud-Hollandsch
Marktplaats Amsterdam, Stoomcarroussel, Cade-Wijk, Belgisch-
kraan, Cabaret Artistiek, De Tooverbrug, Het levende Natelpil, enz.

GROOT AVONDFEEST. Aanvang 8 uur,
Kermesse d'été op het à giorno verlicht feestterrein,
Bul-Champêtre, Ommegeangen op het Feestterrein, Bioscoopvoorstelling.
Tot slot **SCHITTEREND VUURWERK.**

1 SEPTEMBER.
MIDDAGFEEST. Kermisvermakelikheden. Geopend te 12 uur.
Ballonwedstrijd. — Concert 3 uur. — **VLEGDEMONSTRATIE,**
Des avonds Kermesse d'été, Feestverlichting, enz. enz.

2 SEPTEMBER.
MIDDAGFEEST. Kermisvermakelikheden. Geopend 12 uur.
Concours Hippique, aanvang 2 uur,
voor Eenpaassen, Leedbouwparden en Eenpaassen toebehoorende aan particulieren en
KLEIN SPRINGCONCOURS.

VLEGDEMONSTRATIE.
Des avonds Kermesse d'été, Bioscoopvoorstelling, Italiaansche Nacht,
Bul-Champêtre, enz.

3 SEPTEMBER.
Middagfeest. — **Groot Concours Hippique.** Aanvang 2 uur.
Concours schoone Rijden, Concours voor Eenpaassen toebehoorende aan particulieren.
GROOT SPRINGCONCOURS.

Matinée, aangeboden door de
Muziekvereniging „HARMONIE“,
waars-Directeur de heer J. POET
VLEGDEMONSTRATIE.
Tot slot der Feesten op 3 September **AVONDFEEST** in het BRONGERBOUW.

Prijzen der plaatsen inclusief het Kermisterrein
bijvoorverkoop

	VOOR 31 AUGUSTUS				Voor leden en niet leden	
	Grooten Tribune	Kleine Tribune	Grooten Tribune	Kleine Tribune	Grooten Tribune	Kleine Tribune
31 Augustus, Middagfeest	1,50	0,75	2,00	1,00	0,50	1,25
Kermisschouwspel	0,25	0,10	0,25	0,25	0,10	0,25
Avondfeest	0,50	0,25	1,00	0,50	0,25	0,75
1 September, Middagfeest	1,25	0,75	1,50	1,00	0,50	1,25
Avondfeest	0,25	0,10	0,25	0,25	0,10	0,25
2 September, Middagfeest	1,50	0,75	2,00	1,00	0,50	1,25
Avondfeest	0,50	0,25	1,00	0,50	0,25	0,75
3 September, Middagfeest	2,00	1,00	2,50	1,50	0,75	1,50
Couponboekje, geldig voor alle feesten op 31 Augustus Twee-Tertius, geldig voor alle feesten, alleen bij voor- verkoop	2,00	1,00	2,50	1,50		
	6,00	3,00	8,00	4,00		

STAANPLAATSEN voor elk feest op het **GERENOVEERD TER-
REIN** met toegang tot het **KERMISSTERREIN**
€ 0,20 per middag of avond
Plaatsbewijzen zijn van Maandag 28 Augustus af, verkrijgbaar voor leden en niet-leden
ten kantore van **Keatinglandweg, Hartbeersdijk 10** en voor niet-leden bij de heeren **YAN
GITTERT, boekhandelaar en MAAS en LANDELIJKE Sigarenhandelaar.**
Op den feestdag zijn ook plaatsbewijzen verkrijgbaar voor het Kerk-Concert aan het
Klokkentoren bij de Soc. Vereeniging. Voor de Middag- en Avondfeesten van 11—12 uur
aan het kantoor der Vereeniging en 's middags en 's avonds aan het feestterrein, Grooten
Tribune, Kiosk bij den ingang, halve tram Kievelaan en Kleine Tribune en Staanplaatsen,
Hantpoortstraat, boek Aubertalergat No. 15.

Gedurende de feestdagen loopen speciale electr.
trams **Grooten Markt en Station Feestterrein.**
Plaatsbezoek gratis aan het kantoor der Ver. „KONINGINEDAG“.
Op **WOENSDAG 30 AUGUSTUS** zullen in de Soc. Vereeniging des nam.
1 uur, **QUIZEND VRIJKAARTEN** voor het Middag- of Avondfeest
op 31 Augustus worden uitgereikt.
Namens het Bestuur der Vereeniging „Koninginnedag“:
A. VAN ROSSUM, 2de Voorzitter.
Mr. Dr. W. P. VIS, te Secretaris.

De advertenties, zoals die in de kranten werden geplaatst

Fokker demonstreert tijdens de Koninginnefeesten te Haarlem, augustus/september 1911.
Op de achtergrond molen de Stoop aan de Heussensstraat.

Haarlem
Kleverpark
Na
afloop
van de
4 daagse
demonstra-
tie te
Haarlem
31 Aug. -
3 Sept.
1911

Fokker Cremer

De gedenksteen in 2006

Bronnen:

Nuentoen.nl
dbnl / Wim Schoenmaker en Thijs Postma
Kleverparkkwartier en Frans halsbuurt van Marcel Bulte
Noord Hollands Archief.